Ф€§Т!v@Ł · βez рЯёvøda}

25. ЈУГОСЛОВЕНСКИ ПОЗОРИШНИ ФЕСТИВАЛ | УЖИЦЕ | 4-9. ЈУНА 2021. www.uzickopozoriste.rs www.jpf.uzickopozoriste.rs

БРОЈ 6 | ГОДИНА XXV | 10. ЈУН 2021.

СТРУЧНИ ЖИРИ 25. ЈУГОСЛОВЕНСКОГ ПОЗОРИШНОГ ФЕСТИВАЛА – БЕЗ ПРЕВОДА ДОНЕО ОДЛУКУ

Најбоља представа „Читач“

Одлуку Стручног жирија 25. Југословенског позоришног фестивала – Без превода, преносимо у целини:

Стручни жири 25. ЈПФ-а радио је у саставу: проф. емеритус Светозар Рапајић, редитељ, председник, Драгана Варагић – глумица и Јанко Љумовић – продуцент

1. Награда **АРДАЛИОН ЗА НАЈБОЉУ ПРЕДСТАВУ** – Додељује се представи **„ЧИТАЧ“** у копродукцији Београдског драмског позоришта и БЕО АРТА продукције Београд, насталој по мотивима романа Бернхарда Шлинка у драматизацији Федора Шилија и режији Бориса Лијешевића. Представа тему кривице и одговорности приказује узбудљивим и високо артикулисаним уметничким средствима.

2. Награда **АРДАЛИОН ЗА НАЈБОЉУ РЕЖИЈУ** – Додељује се **БОРИСУ ЛИЈЕШЕВИЋУ** за режију представа „ЧИТАЧ“ и „УПОТРЕБА ЧОВЕКА“. У овим представама редитељ је успешно повезао средства некадашњег експресионизма са модерним сценским језиком.

3. Награда **АРДАЛИОН ЗА НАЈБОЉУ ЖЕНСКУ УЛОГУ** – Додељује се **МИРЈАНИ КАРАНОВИЋ** за улогу Хане Шмиц у представи „ЧИТАЧ“ у копродукцији Београдског драмског позоришта и БЕО АРТА Београд насталој по мотивима романа Бернхарда Шлинка у драматизацији Федора Шилија и режији Бориса Лијешевића. Она је пробраним и прецизним глумачким средствима на узбудљив начин остварила сложене трансформације лика и изнела тему кривице и одговорности.

4. Награда **АРДАЛИОН ЗА НАЈБОЉУ МУШКУ УЛОГУ** - Додељује се **МАРКУ ГРАБЕЖУ** за улогу Михаела Берга у представи „ЧИТАЧ“ у копродукцији Београдског драмског позоришта и БЕО АРТА продукције Београд насталој по мотивима романа Бернхарда Шлинка у драматизацији Федора Шилија и режији Бориса Лијешевића. Он глумачки суверено, емотивно и интелигентно доказује могућност људскости и у најтежим временима.

5. Награда **АРДАЛИОН ЗА НАЈБОЉУ СЦЕНОГРАФИЈУ** – Додељује се **ЖЕЉКУ ПИШКОРИЋУ** за представу „УПОТРЕБА ЧОВЕКА“ према роману Александра Тишме у копродукцији Нови тврђава театар Нови Сад, Новосадско позориште - Ujvideki Szinhaz, Град театар Будва, East West Centar Сарајево, у драматизацији Федора Шилија и режији Бориса Лијешевића. Једноставним решењима остварила је многозначност сценског простора и симболички и поетски обогатила представу.

6. Награда **АРДАЛИОН ЗА НАЈБОЉУ КОСТИМОГРАФИЈУ** – Додељује се **МАРИНИ СРЕМАЦ** за представу „УПОТРЕБА ЧОВЕКА“ према роману Александра Тишме у копродукцији Нови тврђава театар Нови Сад, Новосадско позориште - Ujvideki Szinhaz, Град театар Будва, East West Centar Сарајево, у драматизацији Федора Шилија и режији Бориса Лијешевића. Изузетним осећајем за колорит и детаљ, она је сиву историјску епоху учинила визуелно богатом и функционално означила појединачне судбине бројних ликова.

7. Награда **АРДАЛИОН ЗА ЕПИЗОДНУ УЛОГУ** – Додељује се **САЊИ МАРКОВИЋ** за улогу Симке у представи „Путујуће позориште Шопаловић“ по драми Љубомира Симовића у продукцији Југословенског драмског позоришта Београд и режији Јагоша Марковића. Њена Симка је остварена на иновативан начин који је открио нове слојеве тумачења тога лика.

8. Награда **АРДАЛИОН ЗА НАЈБОЉЕГ МЛАДОГ ГЛУМЦА** и **Награда ПОЛИТИКЕ «АВДО МУЈЧИНОВИЋ»** - Додељује се **АЉОШИ ЂИДИЋУ** за улоге у представи „УПОТРЕБА ЧОВЕКА“ према роману Александра Тишме у копродукцији Нови тврђава театар Нови Сад, Новосадско позориште - Ujvideki Szinhaz, Град театар Будва, East West Centar Сарајево, у драматизацији Федора Шилија и режији Бориса Лијешевића. Великом глумачком енергијом, а прецизним средствима, он се успешно кретао кроз различите ликове које је тумачио.

9. **Специјална НАГРАДА АРДАЛИОН** – Додељује се **ауторском тиму и ансамблу представе „Радничка хроника“**, у продукцији Народног позоришта из Суботице, по комаду Петра Михајловића у режији Вељка Мићуновића. Представа пропитује могућност побуне и судбину малог човека кроз прецизну и дисплиновану колективну игру, која критички посматра могуће противречности ове теме.

Р.П.

СТРУЧНИ ЖИРИ О 25. ЈПФ-У

И би фестивал, упркос свему

Само се пет представа надметало за награде Стручног жирија, девет Ардалиона, јер је селекција 25. ЈПФ-а из објективних разлога била сужена. Све награде додељене су већином гласова. Проф. емеритус Светозар Рапајић, председник жирија, између осталог је навео, да је свака представа имала своје одређене квалитете које је жири савесно и детаљно разматрао, а онда се усаглашавао и долазио до својих одлука.

- Радује ме што се на Фестивалу појавио један знатан број младих глумаца који су донели свежу енергију, посвећеност послу. Они су, заиста нова снага – истакао је проф. Рапајић.

Проф. Рапајић је још једном подвукао да су, с обзиром на услове у којима се радило у протеклих годину и по дана, подвиг учинили сви позоришни ансамбли који су извели представе на Фестивалу, али и домаћини, организатори ЈПФ-а , којима је пандемија уз све тешкоће у припреми и организацији донела и смањена средства.

За глумицу Драгану Варагић, чланицу жирија, најважније је да је, упркос свему, ЈПФ одржан. У то је уложен изузетно велики напор и организатора Фестивала, али и учесника, јер већи део представа дуго није игран.

- Сви заједно су направили велики подвиг у славу позоришта и у славу живота. Оно што ми је занимљиво у селекцији јесте да се појавио један број изузетних женских улога. То ме веома радује, јер ми се чинило, с обзиром да сам трећи пут на Фестивалу, да смо ту мало оскудевали.

Јанко Љумовић, такође је истакао да је у контексту садашњег времена било прави подвиг одржати фестивал и честитао свим учесницима и организаторима Фестивала, али и публици.

Овом приликом, свима који су допринели да фестивал буде одржан, стваоцима, Граду Ужицу, Министарству културе, а највише верној ужичкој публици., захвалио је и Зоран Стаматовић, директор НП Ужице и ЈПФ-а, као и уметнички директор Немања Ранковић изразивши наду да ће ове године бити одржан и 26. ЈПФ у редовном термину - новембру.

Р.П.

ПИШЕ:
Зоран Јеремић

ТИШМА У УЖИЦУ

Фестивалска завршница била је примерена јубилеју. Баш. Грчевити загрљај Ероса и Танатоса из Тишмине прозе преживео је позоришну метаморфозу. Био је то још један доказ да живо чудо театарске игре може готово истом мером да изазове вртоглавицу као и роман.

Колико ми је познато, Александар Тишма је за живота два пута боравио у Ужицу. О првом, дводневном боравку у августу 1962. године, када је бициклом обилазио Србију, оставио је путописни запис у књизи „Другде“. Затекао је пуст град. Тог дана „Слобода“ је играла против „Црвене Звезде“. У биоскопу гледа холивудску адаптацију “Карамазових“. Јул Бринер пева ромске песме. Преспавао је у старом хотелу „Златибор“. У хотелској дворани певаљка изводи „Кафу ми драга испеци“ и, примећује Тишма, „кад после испеване строфе паузира, оштро сецка лево десно бедрима по такту музике“.

Други пут, када је 1977. године у ужичкој Народној библиотеци, са Симоном Симоновићем, Тишма промовисао „Употребу човека“, због спортских игара у овдашњим хотелима није могло да се пронађе слободно место. Организатор предложи да преноћe у мотелу на Јеловој гори, што Тишма са задовољством прихвати, пожелевши да се пред сан мало и прошета. Тако и буде. Међутим, чувар мотела, мештанин који иначе живи у близини, не приметивши да су гости у шетњи закључа мотел. По повратку из шетње, гости схвате да је једини начин да уђу у собе кроз мали прозор од купатила. Симон рукама намести „лоповске мердевине“ и Тишма крене први да се пробија кроз уски отвор. Већ је пала ноћ, наиђе један сељак и примети их. Следи ислеђивање с вилама, ко су, шта су, одакле су...

- Писци из Београда! Другом ви то причајте - упоран је био сељак.

- Кад сте из Београда, онда кажите ви мени који аутобус иде до Пиносаве? - присетио се Јеловогорац своје једине посете рођаку у главном граду.

Гости нису знали одговор до праскозорја, када су „спроведени“ до чувареве куће.

И тако, дођосмо до краја... Нема потребе да изводимо завршни фестивалски рачун. Чињеница да је уопште одржан, ретроактивно, у ванредним околностима, потврдио је његово место на позоришној мапи овог дела света где се разумемо без превода. С маском на лицу гледали смо како се скидају маске страхова и подвига који живот значе. Остаје нам да попут Јелисавете Протић из трупе Василија Шопаловића прижељкујемо боље дане када ће они који одлучују о нашим судбинама имати бар минимум позоришног образовања.

ПУБЛИКА ЗА „ШОПАЛОВИЋЕ“

На 25. ЈПФ-у публика је оценила највишом оценом, скоро петицом, 4,95, представу Југословенског драмског позоришта Београд „Путујуће позориште Шопаловић“ Љубомира Симовића, у режији Јагоша Марковића.

ОЦЕНА ПУБЛИКЕ

ЈУГОСЛОВЕНСКО ДРАМСКО ПОЗОРИШТЕ БЕОГРАД
ПУТУЈУЋЕ ПОЗОРИШТЕ ШОПАЛОВИЋ 4.95
БДП У КОПРОДУКЦИЈИ СА БЕО АРТ ПРОДУКЦИЈОМ БЕОГРАД
ЧИТАЧ 4.71
КОПРОДУКЦИЈА НОВИ ТВРЂАВА ТЕАТАР НОВИ САД, НОВОСАДСКО ПОЗОРИШТЕ – UJVIDEKI SZINHAZ, ГРАД ТЕАТАР БУДВА И EAST WEST CENTAR САРАЈЕВО
УПОТРЕБА ЧОВЕКА 4.53
НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ СУБОТИЦА
РАДНИЧКА ХРОНИКА 4.22
НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ САРАЈЕВО
О МЕДВЈЕДИМА И ЉУДИМА 4.13

РАЗГОВОРИ О ПРЕДСТАВИ „УПОТРЕБА ЧОВЕКА“ И ПРЕС КОНФЕРЕНЦИЈА

КОПРОДУКЦИЈА НОВИ ТВРЂАВА ТЕАТАР НОВИ САД, НОВОСАДСКО ПОЗОРИШТЕ – UJVIDEKI SZINHAZ, ГРАД ТЕАТАР БУДВА И EAST WEST CENTAR САРАЈЕВО

А ви, шта сте ви за то време радили

Др Марина Миливојевић – Мађарев: Веома ми је лепо и необично да видим да је Борис са једном драматизацијом романа отворио овај фестивал, а затим га и затвара. Обе представе говоре о Аушвицу и одговорности, а јунакиње из две представе би се могле и „срести“ у Аушвицу. Роман говори о времену страха и рата које уништава сваку људскост и потребна је огромна снага да се одбаци прошлост и крене напред. Посебно су ми страшне сцене насиља које су приказане кроз плес.

Борис Лијешевић, редитељ: Ово ми је једна од најдражих представа. Ово је роман који никада до сада није драматизован, јако комплексне структуре, пуно простора и ликова, великог временског обухвата. Док смо радили нисам веровао да ћу успети да се до краја изборим са структуром, али заједно смо дошли до ове представе. Узнемирава ме што изгледа да се роман не завршава, као да говори о судбини света, о демонима и пошастима са којима нисмо завршили. Они стално прете да изађу у виду мржње и нетрпељивости. Погађају ме ти људи који до краја верују да се неће десити катастрофа и да ће разум победити добро. На жалост, увек се докаже да су ти људи у мањини.

Емина Елор, глумица: Диван је био процес, све је дошло на место уз пуно читања романа и истраживања Тишминих редова. Баш смо се удубили у штиво. Трудила сам се да нађем тај пут. Можда он не личи на пут жена које су стварно прошле Аушвиц, али овако сам пробала да приближим њихову судбину. Мислим да не можемо живот живети само у депресији и тешким тренуцима. Током рата неки су живели слободно и било им је лепо... а ви, шта сте ви за то време радили?

Огњен Никола Радуловић, глумац: Било нам је јако пријатно на пробама. За мене је ово први процес и имао сам велико поверење, стрпљење и подршку од колега и Бориса. Прелажење из једне у другу улогу било је природно, играли смо се желећи да испричамо причу. Лепо се осећам у сваком лику. Инспиративно је. Прво сам се стидео да користим мађарски акценат, мислио сам да ћу звучати смешно. Када сам први пут изашао са њим у Новом Саду, био је мук. Схватио сам да није смешно и додао још, желео сам да будем прави Мађар. Имао сам притисак од Емине, јер она заиста зна како то треба да звучи.

Драгиња Вогањац, глумица: Велико је богатство у овом роману, из њега може свашта да се црпи. Осим тога, заиста смо имали плодоносне импровизације. Била је то игра, без оптерећења. Правили смо позориште и радовали се игри.

Југослав Крајнов, глумац: Када сам читао роман, схватио сам да то изгледа као прави филмски сценарио. Тишма за сваког глумца пише до најмањих појединости. Све смо црпели из романа. Много пута смо га само читали на пробама и сваки пут смо успели да сагледамо нешто ново, као да гледате филм. Што се тиче Роберта Кронера, он је жртва и џелат. У тим временима је питање ко је жртва, а ко џелат. То је било време у коме страдају књиге и људи од књига, а он је био просвећен и далеко испред свог времена. Веровао је да ће разум преовладати, а да ће лудило фашизма бити заустављено. Посебно ми је био занимљив нагон за преживљавањем. Главни јунаци, Вера и Средоје имају невероватно изражен тај нагон, готово доведен до анималног. Они преживе, али је питање како ће наставити да живе и да ли има живота после свега што су преживели. За моја два лика је заједничко да су обојица родитељи. Један није могао да се суочи са животом, други је имао изражен нагон за преживљавање. Ово је роман о преживљавању и спајању. Тема је неисцрпна и могла би се посматрати из различитих углова.

Огњен Петковић, глумац: У једном моменту ми смо део масе и то је оно што врло добро познајемо. Мени је интересантна била подвојена личност једног нацисте, Немца, месарског калфе, који има потребу да се покаже и докаже. Невероватно је да људи друге људе не посматрају као део заједнице. Он у роману цело једно вече проведе причајући о томе како је убијао, хвалећи се. Поносан је на сестру која се удала у богату кућу. Из импровизација је настало доста тога.

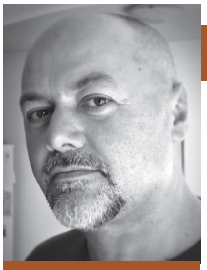
Аљоша Ђидић, глумац: Занимљиво је што у представу улазимо заједно са публиком, јер то је као кад улазимо у процес представе: у цивилу, у својој одећи. Из масе излазимо, затичемо гардеробу испред зида, отворимо дневник, облачимо одећу тих људи на себе. Поред дивног и узбудљивог процеса, ту је и Тишма. Још од прве године, схватио сам да ако се не заљубим у писца, неће бити добро, јер нема из чега да иде. Са Тишмом је ишло и предлажем свима, посебно онима који желе да се баве уметношћу да читају његов Дневник, јер то је дневник настајања једног уметника.

Душан Вукашиновић, глумац: Веома се радујем почетку представе, јер имам утисак да нас позива на истину. Ми признајемо ко смо, а затим вам причамо причу, желећи да разумемо причу и људе. Овај позив доживљавам као позив у коме треба да упознам и разумем човека, да га не осудим, већ да се питам. У овој представи, није тешко разумети ко је Милинко и човек може само да се радује и да се потруди да се очисти од свега прљавог, не би ли се што више приближио његовом лику.

Бојан Муњин, селектор ЈПФ: Овом представом затворен је тематски круг фестивала и људског живота који смо хтели да поделимо са публиком. Како су обе Борисове представе у вези, тако су у вези и са представом о радницима, глумцима, свакодневним животом.

Алмир Имширевић, критичар: Било ми је занимљиво тражење очите везе са оним што живимо. Сигуран сам да се многи питају- зашто ми то данас гледамо. Мислим да је то велики проблем и да ова представа, између осталог, говори управо о томе. Говори да смо ми као друштво постали бахати, безобразни, неуки, агресивни. Нама би требало писати нове књиге сваких пет дана. Простор из кога ви долазите има Тишму, Киша, Лебовића... само њихове три књиге дале би материјала да се човек забави наредних педесет или сто година.

Ана Милошевић

ПИШЕ:
Алмир Имширевић

РЕЧ КРИТИКЕ

РАЗГОВОР СА ЗИДОМ

Да су о страдању људи у Другом свјетском рату написане само три књиге, а да су њихови аутори Данило Киш, Ђорђе Лебовић и Александар Тишма, било би довољно. Њихови савршени рукописи, осјећај свијета, разумијевање човјека, људског зла са једне и бола са друге стране, нуде „приручнике за употребу свијета“, али наша несрећа се препознаје у простој чињеници. Ми свијет не „читамо“, ни абецеду нисмо савладали, реченице сричемо са муком и много тога нам није јасно.

Злонамјерни, или да не будемо прегруби, назовимо их површним, у представи Бориса Лијешевића „Употреба човјека“, рађеној по књизи Александра Тишме, не виде везу са временом у којем живимо, те са муком трагају за контекстом, том тако драгом ријечју којом све приче покривамо као војничким ћебетом. У питању је редитељ који нас непрекидно подсјећа на теме од којих склањамо поглед; не пристаје на самозаваравање и површно знање. Борис Лијешевић нам у лице „баца“ литературу, чини да се застидимо властите „неписмености“ и површног читања. Он, у сваком свом пројекту, глумачки ансамбл и ауторску екипу, претвара у „читаче“, а сарадницима, баш као и публици, даје могућност да постану људи/књиге из „Фаренхајта 451“, оне узнемирујуће приче Реда Бредберија о спашавању свијета – памћењем литературе.

„Употреба човјека“ је природан наставак приче о „Читачу“. Централни ликови, у обје представе, јесу жене; у једној је Хана, бивша чуварка у нацистичком логору, у другој Вера, логорашица. Одлично извајани драмски ликови, вјешто исписан дијалог, чини видљивијим жене, те редитељ увјерљиво проговара о свевременском проблему бивања „слабијим полом“, оног којем додатни идентитети, религијски или идеолошки, постају тек окови, затворски ланци, костим неприкладне величине и боје. Рукопис Бориса Лијешевића је „женски“, на најбољи могући начин. Он не имитира, не подражава виђено, не понавља, он увијек покушава једно те исто – разумјети, докучити бол другог. Другог, али блиског.

Представа „Употреба човјека“ почиње „под пуним свјетлом“, сви смо означени као учесници/свједоци. Редитељ нас непрестано подсјећа на важност „улоге“ које играмо; ставља нас пред зид, занимљиво и упечатљиво редитељско/сценографско рјешење што из сцене у сцену отвара нове слојеве значења. Зид бива и зидом куће, и зидом којим се ограђују школска дворишта, бива и затворски зид, зид пред којим се мучи, стреља, зид пред којим се плаче и у чијим се рупама остављају цедуље, поруке за Бога. Борис Лијешевић, без трунке бласфемије, доказује да писма са људским жељама и молбама одлазе на погрешну, давно напуштену и промијењену адресу.

На почетку, ту испред зида, видимо побацану одјећу. Слика подсјећа на већ толико пута виђене призоре из нацистичких логора; несрећа се, дакле, већ десила. Ми гледамо спајање кружнице, или још боље, кретање дуж спирале, опонашамо „шетњу паклом“. Потом долазе глумци, као једни од нас, појављују се иза наших леђа, излазе на сцену и тим једноставним чином претварају нас у очевидце, свједоке, сугрђане који су имали среће да преживе, да не буду одабрани за принудни рад, одлазак у логор, за хапшење... Ипак, стално бивамо упозоравани и да смо „у позоришту“, а наша позиција ствара и подцртава тај тако тражени – контекст.

И у овој представи, као у „Читачу“, редитељ на сличан начин претапа драмске ситуације, приповиједа истим тоном, сличним интезитетом, а дијалошке сцене повремено прекида упечатљивим монолозима. Не скрива своје поштовање, дивљење и разумијевање литературе којом се послужио да исприча ове приче; приповиједа драматуршки вјешто, са осјећајем за нарацију, са сталном свијешћу о блискости и присутности оног који слуша. Глумци му, баш као и публика, приступају са стопостотним повјерењем, а његов редитељски поступак се чини лаким, једноставним и умирујућим, баш као листање страница књиге. Једва чујно шушкање хартије, мирис папира, ситни ритуали блиски сваком заљубљенику у књиге и литературу. И како ништа у његовим представама није производ случајности, тако ни она књига поезије на самом почетку, није ту без разлога. На крају, када присуствујемо спаљивању рукописа, када слика пред нама нестаје заједно са пламеномом који је прогутао књигу, редитељ нас оставља у дилеми, а наше тијело, научено на такве реакције, тражи одговор на банално, али искрено људско питање – да ли је ово сретан крај?

Не знам, и за ову прилику није ни битно, да ли је Борис Лијешевић оптимиста, али знам да је попут оног рабина који се деценијама моли пред Зидом плача, а онда, упитан од људи како Бог реагује и да ли му услиши понеку жељу, признаје – „Понекад ми се чини да говорим зиду.“

РЕЧ ПУБЛИКЕ

Позориште је ту да нас освести

Дијана Поповић: Све честитке редитељу и глумцима. Прибегли су занимљивим решењима и веома лепо упаковали јако тешку причу. Ни сама дужина трајања комада није ми засметала. Врло вешто.

Мирослав З.: Мучан комад. Мучна прошлост, коју у многоме још проживљавамо. И даље се понашамо као џелати и жртве, вербално највише. Глумци сјајно изнели комад. Добро упаковане ужасне сцене у плесни покрет. Вешт редитељски подухват.

Р. Д.: Сценски покрет је много тога рекао у овом комаду. Глумци одлични, а редитељу свака част за овакву поставку. Као људи ствари брзо заборављамо, зато је позориште ту да нас подсети и освести, ко смо ми, а ко су други, заправо.

Славица М.: Почетак и крај фестивала слични, ако не и исти. Исти редитељ, иста тематика. У обе представе коришћен сценски покрет јако добро, у обе представе прибегавано сличним и занимљивим идејним решењима. Глума је била одлична, тако да и за вечерашњу представу све похвале.

Ивана Секулић: Ратна и послератна тематика испричана у доба пандемије најсмртоноснијег вируса који је захватио планету. Одлична комбинација! Иако су ми редитељска решења, нови вид сценског приказа, сјајна глума младих глумаца оставили посебан утисак, не могу да се помирим са одлуком жирија за избор ратне тематике у ово, садашње, „ратно време“. Мислим да смо у овој селекцији могли мало више да се смејемо, пријало би нам. Опет, друге стране, бар смо имали фестивал.

Б. Д.

Издаје: Савет XXV Југословенског позоришног фестивала Ужице 2021.
Уређује: редакцијски одбор: Радојка Поповић - уредник, Ненад Ковачевић, Верица Туцовић, Мирјана Петровић, Ана Милошевић, Богдан Дамњановић, Зоран Јеремић, Алмир Имширевић.
Тираж: 200 примерака • **Штампа:** Графопринт, Ужице